

September år 2010

UTREDNINGSGENOMFÖRNINGEN

handu

**Astma- och Allergiförbundets
kartläggning över
astmavården i fem
län/regioner**

En rapport genomförd av Utredningsinstitutet HANDU AB
på uppdrag av Astma- och Allergiförbundet.

Med professionell kompetens erbjuder Utredningsinstitutet HANDU AB traditionella undersökningar, utvärderingar och marknadsanalyser. Därtill erbjuds specialkunskaper som innefattar slutsatser och konsekvensanalyser avseende effekter för personer med funktionsnedsättningar.

HANDU vill bidra till utveckling av ett samhälle där aspekter för människors rättigheter och lika värde kommer till uttryck genom ständig anpassning av miljöer och processer till individers skilda förutsättningar. Genom att anpassa metodiken för inhämtandet av information utifrån individernas specifika förutsättningar ger utredningsresultaten ett heltäckande underlag för beslut, uppföljningar och dokumentationer.

UTREDNINGSSINSTITUTET HANDU AB
<http://www.handu.se>

Innehåll

Analys och resonemang	6
Undersökningen.....	6
Glädjande resultat	6
Oroande siffror	7
<i>Patientutbildning/patientinformation</i>	7
<i>Uppföljning</i>	7
<i>Akutbesök</i>	7
Förslag till åtgärder.....	8
Sammanfattning	9
Resultat från vårdcentraler samt medlemmar i Astma- och Allergiförbundet	15
Vårdcentraler	15
Metod.....	15
Tillvägagångssätt.....	15
Urval	15
Svarsfrekvens	15
Resultat Vårdcentraler	17
Andelen listade patienter med diagnosen astma	17
Speciell sköterskemottagning	17
Specialutbildad astma/Kol sjuksköterska	18
Tidsbeställd mottagning.....	18
Tidsbestämd telefonrådgivning.....	19
Regelbunden fortbildning <i>astmasjuksköterska/sjuksköterska</i>	19
Verksamhetsansvariga läkare	19
Regelbunden fortbildning <i>verksamhetsansvariga läkare</i>	20
Strukturerade astmautredningar	20
PEF-mätning	20
Mätinstrument på vårdcentralen	21
Patient utbildning	21
Behandlingsplan.....	23
Rökavvänjningsstöd.....	23
Uppföljningar.....	24
Kvalitetsregister	25
Policy	26
Information om Astma- och Allergiföreningen	27
Medlemsundersökning.....	28
Metod.....	28
Tillvägagångssätt.....	28
Urval	28
Svarsfrekvens	28
Resultat Astma- och Allergiförbundets medlemmar	30
Bakgrund	30
Kön.....	30

Ålder	30
Sysselsättning.....	30
Medlemmarnas astma.....	31
Astman	31
Diagnos	31
Diagnostisering	31
Vårdcentralen	32
Sköterskemottagning för astmapatienter	32
Rökning.....	35
Kommunikation och uppföljning.....	35
Sjukvården	37
Tillgänglighet.....	39
Astmans påverkan på det dagliga livet	40
Symptom på grund av astma.....	42
Skattat levnadsförhållande	44

Analys och resonemang

Undersökningen

Astma- och Allergiförbundet genomförde under första halvåret 2010 en studie om astmavården i Sverige. Syftet var att teckna en bild över hur vården är planerad, strukturerad och utförd utifrån socialstyrelsens nationella riktlinjer för astma och KOL (2004) och därtill med kompletterande kriterier för vården enligt, ASTA, Astma- och allergisköterskeföreningen och Svensk Förening för Allmänmedicin, SFAMs astma/allergi och KOL-nätverk (2006). Studien har utförts av Utredningsinstitutet HANDU AB på uppdrag av Astma- och Allergiförbundet och har omfattat en kartläggning i fem län/regioner i Sverige samt en medlemsundersökning bland medlemmar i förbundet med astma. Västerbottens läns landsting, Dalarna, Landstinget i Jönköpings län, Region Skåne och Västra Götaland har omfattats av studien. Samtliga vårdcentraler inom respektive län/region har ingått.

Totalt har 226 vårdcentraler deltagit i kartläggningen. Studien visar att patienter med diagnosen astma utgör ett genomsnitt om cirka 4 procent på vårdcentralerna.

Resultaten bygger dessutom på svar från totalt 252 medlemmar i Astma- och allergiförbundet som har astma. Medlemmarna i studien drogs slumpmässigt ur de län som omfattades av kartläggningen bland vårdcentralerna.

Tre fjärdedelar av medlemmarna som har besvarat frågorna i studien är kvinnor. Medelåldern för samtliga som svarat på enkäten är 49 år. Över hälften av medlemmarna har ett förvärvsarbete på hel- alternativt deltid. En femtedel har sjuk- eller aktivitetsersättning på hel- eller deltid. Näst intill samtliga medverkande i studien, 95 procent, har fått diagnosen astma. 45 procent har uppgett att de har svår eller medelsvår astma.

Glädjande resultat

Sammantaget visar studien flera glädjande resultat med god följsamhet till de nationella riktlinjerna. De positiva resultaten visar sig dock främst när det gäller mera materiella och formella delar i de nationella riktlinjerna. Nedan följer exempel på sådana positiva resultat.

- ✓ Nästan alla vårdcentraler som svarat på enkäten har uppgett att de har en speciell sköterskemottagning för astmapatienter. Enbart fem procent av vårdcentralerna i studien har uppgett att de inte har någon speciell mottagning.
- ✓ Samtliga vårdcentraler, 98 procent, genomför strukturerade astmautredningar, och nästan samtliga vårdcentraler har idag spirometer, nebulisator, pulsoximeter och oxygen på mottagningen.
- ✓ Åtta av tio vårdcentraler uppgett att de har en antagen policy att personalen inte skall använda parfym/doftande kroppsprodukter under arbetstid, lika

många mottagningar har antagen policy att doftande rengöringsmedel inte skall användas på vårdcentral och att det inte skall finnas doftande eller andra allergiframkallande växter på vårdcentral.

- ✓ Sju av tio vårdcentraler informerar om Astma- och Allergiföreningar till sina astma- och/eller allergipatienter.

Oroande siffror

Parallellt med den positiva utveckling som redovisas ovan visar undersökningsresultaten också oroande siffror inom områdena patientutbildning/patientinformation, uppföljningen av astmapatienterna och konsekvenserna av en bristande uppföljning.

Patientutbildning/patientinformation

En dryg fjärdedel av de tillfrågade patienterna, 27 procent, uppger att de inte har diskussion och dialog med sin läkare eller sjuksköterska om olika behandlingar för deras astma även om de skulle vilja att de hade det. Över hälften, 56 procent, av astmapatienterna/ medlemmarna uppger att de varken fått patientutbildning i grupp eller individuellt. Samtidigt uppger 94 procent av vårdcentralerna att de ger patienterna utbildning om deras sjukdom och om behandlingen. Mellan sju och åtta vårdcentraler utav tio uppger att de ger patienterna individuella behandlingsplaner.

Denna diskrepans mellan vårdcentralernas och patienternas upplevelser av vilken utbildning/information som ges och erhålles tyder på brister i kommunikationen. Det som vårdgivaren anser vara utbildning/information upplevs inte som sådan av patienten.

Uppföljning

Sju av tio, 69 procent, uppger att de träffar sin läkare för utvärdering om hur väl deras behandling fungerar mer sällan än 1 gång per år. Hälften, 51 procent, av vårdcentralerna kallar astmapatienter till regelbundna uppföljningsbesök en gång per år. Här sammanfaller alltså svaren från vårdcentralerna och patienterna väl. Ömsesidigt bekräftas bilden av en utglesad och sannolikt bristande uppföljning av astmapatienterna inom primärvården.

Enlighet med Socialstyrelsens riktlinjer ska varje patient med astma ha en egen individuellt anpassad behandlingsplan. Resultaten tyder på att det finns brister när det gäller uppföljningen av dessa planer. En plan måste naturligtvis hållas aktuell för att förbli meningsfull.

Akutbesök

Studien visar att en femtedel, 18 procent, av de tillfrågade patienterna uppsökt akutvård för sin astma och 2 procent har varit inlagda på sjukhus under de senaste 12 månaderna på grund av astma. Liknande resultat har även setts i andra studier (Ställberg B, Praxisstudien 2008).

Ställda mot de etablerade behandlingsmålen när det gäller astma – att astman ska vara välkontrollerad – är resultaten vad gäller akutbesök bekymrande. Studien svarar inte på varför så många patienter tvingas till att söka akut, men det är inte

otänkbart att brister i patientens egen kunskap om sin sjukdom och uppföljningen av patienterna spelar in.

Förslag till åtgärder

Sammantaget av det som framkommit i denna studie framställs här tre viktiga åtgärder som förslag

- Separata kallelser av patienter för patientutbildning/patientinformation
- Årlig uppföljning av astmapatienter
- Systematisk ”haveriutredning” efter varje akutbesök på grund av astma

Sammanfattning

Astma- och Allergiförbundet har under första halvåret 2010 genomfört en studie om astmavården i Sverige. Syftet har varit att erhålla en bild över hur vården är planerad, strukturerad och utförd utifrån socialstyrelsens nationella riktlinjer för astma och KOL (2004) och därtill med kompletterande kriterier för vården enligt, ASTA, Astma- och allergisköterskeföreningen och Svensk Förening för Allmänmedicin, SFAMs astma/allergi och KOL-nätverk (2006). Studien har utförts av Utredningsinstitutet HANDU AB på uppdrag av Astma- och Allergiförbundet och har omfattat en kartläggning i fem län/regioner i Sverige samt en medlemsundersökning bland förbundets astmatiker. Västerbottens läns landsting, Dalarna, Landstinget i Jönköpings län, Region Skåne och Västra Götaland har omfattats av studien. Samtliga vårdcentraler inom respektive län/region har ingått. Studien bygger på en skriftlig enkät som utarbetats och utvecklats med konsultation och stöd av leg sjuksköterska och ordförande i ASTA, Astma- och allergisjuksköterskeföreningen, Inger Kull och Dr Björn Tilling ledamot i Naaka, Nätverket för Astma- Allergi- och KOL-intresserade allmänläkare.

Studien finns att ta del av i sin helhet på Astma- och Allergiförbundets hemsida <http://www.astmaoallergiforbundet.se>.

Totalt har 226 vårdcentraler i Sverige deltagit i kartläggningen. Studien visar att patienter med diagnosen astma utgör ett genomsnitt om cirka 4 procent på vårdcentralerna.

Sköterskemottagning för astmapatienter

Samtliga vårdcentraler i studien uppger att de tar emot patienter med akuta astmabesvär. Näst intill samtliga vårdcentraler som svarat på studien har uppgett att de har en speciell sköterskemottagning för astmapatienter, det vill säga en astma/KOL mottagning. Enbart fem procent av vårdcentralerna i studien har uppgett att de inte har någon speciell mottagning för patienter med astma.

Totalt sett har åtta av tio, 83 procent, vårdcentraler en specialutbildad astma/KOL sjuksköterska som har minst 5 högskolepoäng. Av dessa har sju av tio, 71 procent, vårdcentraler minst en specialutbildad astma/KOL sjuksköterska som har mellan 5 till 15 högskolepoäng. En av tio, 9 procent, vårdcentraler med speciell sköterskemottagning för astmapatienter har tillgång till minst en specialutbildad astma/KOL sjuksköterska som har mellan 16 till 30 högskolepoäng. Några procent, 3 procent, av mottagningarna har specialutbildade astma/KOL sjuksköterskor med mer än 30 högskolepoäng.

Sjuksköterskorna på cirka nio av tio, 87 procent, vårdcentraler med speciell sköterskemottagning för astmapatienter har regelbunden fortbildning inom diagnostik/behandling av astma/allergi/KOL och spirometritolkning. Framför allt uppges utbildningar, fortbildningar och kontinuerlig information inom området astma/KOL som ges av olika läkemedelsbolag/läkemedelsindustrin.

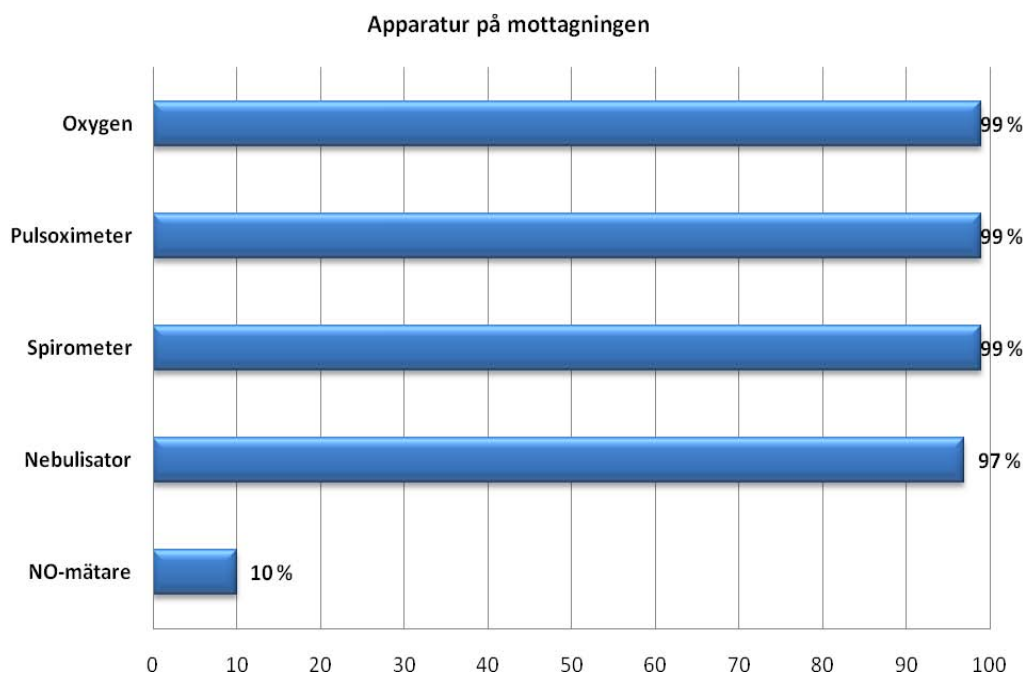
Tre fjärdedelar, 74 procent, av vårdcentralerna med speciell sköterskemottagning för astmapatienter har en verksamhetsansvarig läkare för mottagningen.

Totalt har 98 procent av vårdcentralerna med speciell sköterskemottagning för astmapatienter uppgett att de har tidsbeställd mottagning och totalt har en tredjedel, 31 procent, tidsbeställd telefonrådgivning på mottagningen.

I det närmast genomför samtliga vårdcentraler, 98 procent, strukturerade astma-utredningar.

98 procent av vårdcentralerna ger alltid eller i vissa fall instruktion i PEF-mätning för att patienten själv skall kunna utföra PEF-kurvor. Enbart 2 procent uppger att de aldrig ger denna instruktion.

Nästintill samtliga vårdcentraler har uppgett att de har Oxygen, Pulsocimeter, Spirometer och Nebulisator på mottagningen. En av tio mottagningar har NO-mätare.

Patientutbildning och behandlingsplaner

Det är vanligare att patienter får utbildning om sin sjukdom och behandling individuellt snarare än i grupp och har mottagningen en astma/KOL sjuksköterska ges utbildningen av denne.

Åtta av tio vårdcentraler ger individuella behandlingsplaner till astmapatienter som har svår eller medelsvår astma. Sju av tio vårdcentraler ger behandlingsplaner till astmapatienter som har lindrig eller intermittent astma.

Endast 2 procent av vårdcentralerna uppger att de inte erbjuder rökavvänjningsstöd.

Uppföljningar

Hälften, 51 procent, av vårdcentralerna kallar astmapatienter till regelbundna uppföljningsbesök 1 gång per år. I vissa fall har respondenten svarat att man försöker hinna kalla till 1 gång per år men att man inte riktigt har uppnått det målet eller att de kallar astmapatienterna mindre än en gång per år. Regelbundenheten att kalla astmapatienter är även beroende på hur svår astma patienten har. Över hälften, 54 procent, av vårdcentralerna kallar patienter med nydebuterad astma 2 till 4 månader efter nyinsatt behandling samt vid behov. Knappt hälften, 45 procent, uppger att kallelse görs enligt ordination av läkare. En av tio, 11 procent, vårdcentraler kallar inte patienterna för uppföljningsbesök utan uppmanar patienterna att höra av sig vid behov.

Samverkan på mottagningen

En knapp tredjedel, 30 procent, av astma/KOL mottagningarna har ingen samverkan med andra yrkesgrupper så som sjukgymnast, arbetsterapeut, dietist eller kurator. De flesta astma/KOL mottagningarna har dock samverkan med andra yrkesgrupper. Sex av tio vårdcentraler har samverkan med sjukgymnaster och/eller kuratorer eller motsvarande. Cirka en tredjedel av mottagningarna har samverkan med arbetsterapeuter och dietister.

Kvalitetsregister

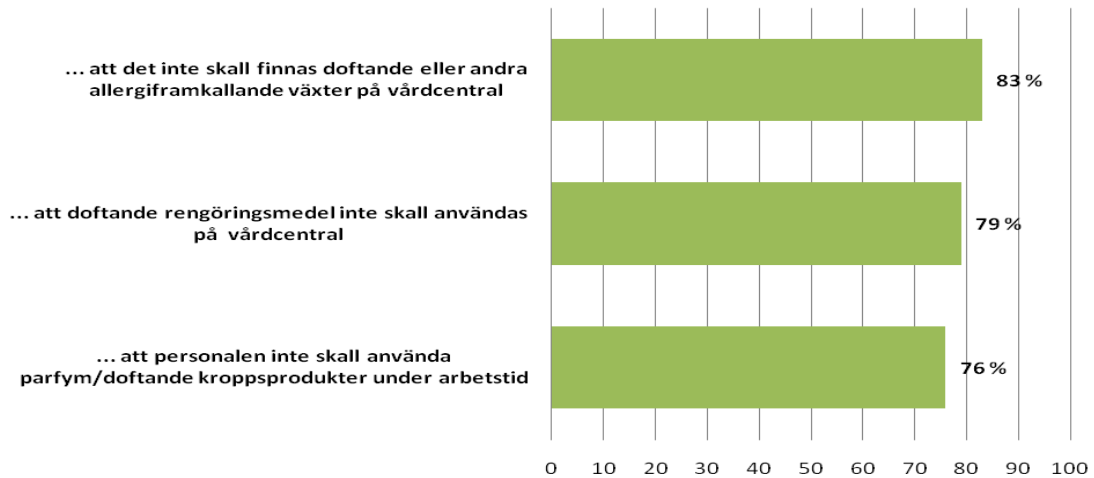
Det vanligaste är att man inte lämnar uppgifter om behandling av astmapatienter till något register. 86 procent av mottagningarna lämnar inte kontinuerliga uppgifter om astmapatienter till något register. Om man lämnar uppgifter till något kvalitetsregister så finns det i övervägande fall färdiga mallar för vad som skall registreras.

En tredjedel, 32 procent, av vårdcentralerna gör kvalitetsuppföljningar för astma/KOLvården.

Antagen policy

Totalt sett har åtta av tio vårdcentraler uppgett att de har en antagen policy att personalen inte skall använda parfym/doftande kroppsprodukter under arbetstid, 76 procent, lika många mottagningar har antagen policy att doftande rengöringsmedel inte skall användas på vårdcentral, 79 procent, och att det inte skall finnas doftande eller andra allergiframkallande växter på vårdcentral, 83 procent.

Vårdcentraler med antagen policy om...

Information om Astma- och Allergiföreningar

Sju av tio, 72 procent, av vårdcentralerna informerar om Astma- och Allergiföreningar till sina astma- och/eller allergipatienter.

Medlemmar i Astma- och Allergiförbundet

Resultaten bygger på svar från totalt 252 medlemmars som har astma i Astma- och Allergiförbundet. Medlemmarna i studien drogs slumpmässigt ur de län som omfattades av kartläggningen bland vårdcentralerna.

Tre fjärdedelar av respondenterna i undersökningen som har besvarat frågorna i studien är kvinnor. Medelåldern för samtliga som svarat på enkäten är 49 år. Över hälften av medlemmarna har ett förvärvsarbete på hel- alternativt deltid. En femtedel har sjuk- eller aktivitetsersättning på hel- eller deltid. Drygt en av tio av de svarande är ålderspensionärer. Näst intill samtliga medverkande i studien, 95 procent, har fått diagnosen astma.

Sjukdomen - astma

Cirka hälften, 45 procent, av de som svarat på enkäten bedömer sin astma vara svår eller medelsvår. Tre av tio, 30 procent, har en lindrig astma medan en fjärdedel, 25 procent, uppger att de har intermittent astma. Totalt sett påverkas över hälften, 55 procent, dagligen eller någon gång i veckan direkt i vardagen av sin astma.

Det kan konstateras att sju av tio medlemmar har testats med Spirometer och de allra flesta känner till vad en Spirometer är för något, endast en av tio uppger att de inte vet vad det är för något. Ser vi till Nebulisator, Pulsoximeter och NO-mätare så uppger hälften eller drygt hälften att de inte vet vad det efterfrågade är för något, cirka en av tio har testats med någon eller några av de uppräknade mätinstrumenten.

Sköterskemottagning för astmapatienter

Drygt två femtedelar, 43 procent, uppger att de har en speciell sköterskemottagning för astmapatienter på den vårdcentral som de besöker, det vill säga astma/KOL-mottagning. En fjärdedel, 26 procent, har inte en sådan speciell mottagning på den vårdcentral de går hos. En tredjedel, 31 procent, känner inte till om det finns eller inte.

En tredjedel, 31 procent, har en astma/KOL sjuksköterska med egen tidsbeställd mottagning på vårdcentralen där de går.

Nästan hälften, 45 procent, känner inte till om det finns tidsbeställd mottagning på vårdcentralen hos astma/KOL sjuksköterskan och två tredjedelar, 65 procent, vet inte om det finns en astma/KOL sjuksköterska på vårdcentralen som har tidsbestämd telefonrådgivning.

Patientutbildning

En tredjedel, 31 procent, uppger att det finns allergikonsulter i deras region. En dryg fjärdedel, 27 procent, vet inte vad en allergikonsult är för något.

Av dem som har behov av att få kontakt med en allergikonsulent uppger 45 procent att de har det eller att de har varit i kontakt med en konsulent medan över hälften, 55 procent, uppger att de inte har kontakt med allergikonsulenter men att de skulle var i behov av det.

Totalt sett uppger över hälften, 56 procent, av astmapatienterna/medlemmarna att de varken fått patientutbildning i grupp eller individuellt om sin sjukdom och behandling.

Uppföljningar

Över hälften, 56 procent, har en dialog med sin läkare eller sjuksköterska om olika val av behandlingar för deras astma. En dryg fjärdedel, 27 procent, uppger att de inte har diskussion och dialog med sin läkare eller sjuksköterska om olika behandlingar för deras astma även om de skulle vilja att de hade det.

Sju av tio, 69 procent, uppger att de träffar sin läkare för utvärdering om hur väl deras behandling fungerar. Drygt en fjärdedel, 26 procent, kommer till läkaren 1 till 2 gånger per år för utvärdering. En liten andel, 5 procent, träffar sin läkare för utvärdering av behandlingen tre eller fler gånger per år.

Tre fjärdedelar, 76 procent, har fått instruktioner om hur PEF-mätning skall utföras.

Behandlingsplaner

Över hälften, 56 procent, har inte fått någon individuell handlingsplan. Det visar sig att av dem som uppger att de inte har fått någon individuell behandlingsplan, varken skriftligt eller muntligt, utgörs av 38 procent dem med svår eller medelsvår astma.

Sju av tio, 69 procent, uppger att de träffar sin läkare för utvärdering om hur väl deras behandling fungerar. Drygt en fjärdedel, 26 procent, kommer till läkaren 1 till

2 gånger per år för utvärdering. En liten andel, 5 procent, träffar sin läkare för utvärdering av behandlingen tre eller fler gånger per år.

Vården

Under de senaste 12 månaderna har en fjärdedel, 18 procent, uppsökt akutvård för sin astma och totalt har 2 procent varit inlagda på sjukhus på grund av astma under perioden.

Över hälften, 58 procent, är ganska eller till och med mycket missnöjd med sjukvården när det gäller behandlingen som de får idag för sin astma. Tre av tio, 28 procent, upplever sig varken vara nöjda eller missnöjda. Drygt en av tio, 15 procent, uttrycker att de är ganska eller mycket nöjda med den vår/behandling som de får idag för sin astma.

Två tredjedelar, 66 procent, känner sig ganska eller till och med mycket missnöjda med det bemötande som de upplever att de får inom vården. En fjärdedel, 23 procent, är varken nöjda eller missnöjda. En av tio, 11 procent, uttrycker att de är ganska eller mycket nöjda med det bemötande som de får inom sjukvården.

Sex av tio, 60 procent, är ganska eller mycket missnöjda med tillgängligheten till vården, det vill säga möjligheten att få kontakt med vården och att få vård.

Ser vi till dem som har varit i behov av vård upplever över hälften, 56 procent, att de har fått den vård och behandling som de har varit i behov av de senaste 12 månaderna i ganska eller i till och med mycket hög utsträckning.

En fjärdedel, 20 procent, uppger att de fått vård och behandling i ganska eller i mycket låg utsträckning alternativt inte alls.

Generellt upplevs dock kunskapsnivån inom vården om astma vara ganska eller till och med mycket god. Över hälften, 58 procent, av medlemmarna upplever kunskapsnivån som bra.

Resultat från vårdcentraler samt medlemmar i Astma- och Allergiförbundet

Rapporten inleds med en resultatredovisning över frågor som ställdes till vårdcentralerna i urvalet. Därefter redovisas resultatet från enkätstudien som medlemmar tillhörande de länen/regionen som aktuella vårdcentraler representerat.

Vårdcentraler

Metod

Tillvägagångssätt

Samtliga vårdcentraler inom det landsting som varit aktuella i studien har tillfrågats med en skriftlig enkät. Enkäten diskuterades och utvecklades med hjälp av leg sjuksköterska och ordförande i ASTA, Astma- och allergisjuksköterskeföreningen, Inger Kull och Dr Björn Tilling ledamot i Naaka, Nätverket för Astma- Allergi- och KOL-intresserade allmänläkare.

Datinsamlingen pågick under perioden mars till och med maj år 2010.

Urval

Studien omfattar fem län/regioner. Ett urval genomfördes över vårdcentraler i Sverige. Inom studien diskuterades urvalet av vårdcentraler. Landstinget Stockholms län uteslöts som kandidat i urvalet och omfattades inte av denna studie då de nyligen varit föremål för inventering/uppföljning av astmavården. Region Skåne och Västra Götaland beslutades därmed ingå i studien som representanter för två större landsting. För att få en spridning över länen delades landet in i norra Sverige, mellan Sverige och södra Sverige. Ett slumpmässigt urval genomfördes inom respektive indelningsgrupp:

Norr: Y, Z, AC, BD

Mellan: X, W, U, T, S, D, C

Södra: E, F, G, H, K, N

Urvalet utföll enligt följande: AC= Västerbottens läns landsting, W= Dalarna, F= Landstinget i Jönköpings län.

Detta innebär att Västerbottens läns landsting, Dalarna, Landstinget i Jönköpings län, Region Skåne och Västra Götaland omfattade studien. Samtliga vårdcentraler inom respektive län/region har ingått.

Svarsfrekvens

Totalt inkom svar från 236 vårdcentraler, av dessa meddelade 4 att de tillhör eller samverkar med annan vårdcentral och att deras svar skall hänvisas dit, 4 har uppgett att deras vårdcentral har blivit kategoriserad i felaktigt län och 2 har meddelat att vårdcentralen har lagts ned. Det innebär att studien baseras på 226 relevanta

enkätsvar från vårdcentralerna vilket motsvarar en total svarsfrekvens om 66 procent.

Svarsfrekvens uppdelad per län och totalt

	Totalt antal svarande vårdcentraler i resultatred.	Procent svarande vårdcentraler	Totalt antal relevanta vårdcentraler i urvalet	Totalt antal vårdcentraler i urvalet
Dalarna	20	65%	31*	32
Jönköping	20	69%	29*	30
Region Skåne	70	69%	101*	104
Västra Götaland	96	65%	147*	150
Västerbotten	20	57%	35*	37
Totalt	226	66%	343	353

*Dalarna: två vårdcentraler samarbetar och har skickat in en enkät.

*Jönköping: en vårdcentral tillhör inte urvalsområdet.

*Region Skåne: två vårdcentraler har uppgett att de samarbetar med annan vårdcentral och har inte skickat in enkät, en vårdcentral tillhör inte urvalsområdet.

*Västra Götaland: två vårdcentraler har uppgett att vårdcentralerna är nedlagda, en vårdcentral samarbetar med annan vårdcentral och en enkät har skickats in, en vårdcentral tillhör inte urvalsområdet.

*Västerbotten: en vårdcentral samarbetar med annan vårdcentral och har skickat in två enkäter (en registrerad), en vårdcentral tillhör inte urvalsområdet.

Resultat Vårdcentraler

Resultaten bygger på svar från totalt 226 vårdcentraler som motsvarar 66 procent av vårdcentralerna i studien.

I resultatredovisningen anges samtliga svaranden i vertikal procent samt i absolut antal svarande enheter.

Andelen listade patienter med diagnosen astma

För flera vårdcentraler har det varit svårt att få fram antalet listade patienter på vårdcentralen med diagnosen astma, och flera vårdcentraler har uppgett ett ungefärligt värde. Ett genomsnitt visar dock att patienterna på vårdcentralerna utgörs av i genomsnitt 4 procent patienter med diagnosen astma. Bedömningen i Dalarna är däremot något högre jämfört med de övriga länen, där bedömningen är att cirka 10 procent av patienterna har diagnosen astma.

Mottagning av akuta astmabesvär

Samtliga vårdcentraler i studien uppger att de tar emot patienter med akuta astmabesvär.

Tabell 1. Tar ni emot patienter med akuta astmabesvär? Antal och procentuell fördelning.

	Total andel
Ja	99
Nej	0

Totalt antal svarande: 225 (100 procent av de som besvarat enkäten)

Speciell sköterskemottagning

Näst intill samtliga vårdcentraler som svarat på studien har uppgett att de har en speciell sköterskemottagning för astmapatienter, det vill säga en astma/KOL-mottagning. Enbart fem procent av vårdcentralerna i studien har uppgett att de inte har någon speciell mottagning.

Tabell 2. Finns speciell sköterskemottagning för astmapatienter på vårdcentralen (astma/KOL-mottagning)? Antal och procentuell fördelning.

Har du	Total andel
Ja	95
Nej	5

Totalt antal svarande: 224 (99 procent av de som besvarat enkäten)

Frågorna nedan riktade sig enbart till de vårdcentraler som uppgett att de har en speciell sköterskemottagning för astmapatienter. Frågeställningarna berör organisation och personalens utbildning. Frågorna är relevanta för 213 vårdcentraler i studien. Övriga vårdcentraler ombads gå vidare i enkäten för att svara på frågorna som berör samtliga mottagningar.

Specialutbildad astma/Kol sjuksköterska

Övervägande har de vårdcentraler som uppgett att de har speciell sköterskemottagning för astmapatienter sjuksköterskor med specialutbildning inom astma/KOL. Totalt sett har åtta av tio, 83 procent, av vårdcentralerna en specialutbildad astma/KOL sjuksköterska om minst 5 högskolepoäng. Av dessa har sju av tio, 71 procent, vårdcentraler minst en specialutbildad astma/KOL sjuksköterska som har mellan 5 till 15 högskolepoäng. En av tio, 9 procent, vårdcentraler med speciell sköterskemottagning för astmapatienter har tillgång till minst en specialutbildad astma/KOL sjuksköterska som har mellan 16 till 30 högskolepoäng. Några procent, 3 procent, av mottagningarna har specialutbildade astma/KOL sjuksköterskor med mer än 30 högskolepoäng.

Detta innebär att cirka en femtedel, 17 procent, av de vårdcentraler som har speciell sköterskemottagning för astmapatienter har sjuksköterskor som inte har de högskolepoäng som efterfrågas i studien eller att de inte har någon specialutbildning inom astma/KOL. Som annan utbildning än de efterfrågade högskolepoängen för specialinriktning inom astma/KOL har främst kortare kurser och utbildningar, fortbildningar angetts.

I de fall en vårdcentral har angivit att de har fler sjuksköterskor som har specialutbildning inom astma/KOL har den högsta högskolepoängen registrerats.

Tabell 3. Leds mottagningen av specialutbildad astma/KOL sjuksköterska? Antal och procentuell fördelning.

	Total andel
Ja, med 5 till 15 högskolepoäng	71
Ja, med 16 till 30 högskolepoäng	9
Ja, med mer än 30 högskolepoäng	3
Ja, annan utbildning, nämligen...	13
Nej, mottagningen har inte en specialutbildad astma/KOL sjuksköterska	4

Totalt antal svarande: 211 (99 procent av de som besvarat enkäten)

Tidsbeställd mottagning

Totalt har 98 procent av vårdcentralerna med speciell sköterskemottagning för astmapatienter uppgett att de har tidsbeställd mottagning.

Tabell 4. Har astma/KOL sjuksköterskan egen tidsbeställd mottagning? Antal och procentuell fördelning.

Har du	Total andel
Ja	98
Nej	2

Totalt antal svarande: 211 (99 procent av de som besvarat enkäten)

Tidsbestämd telefonrådgivning

Frågan kommenterades av flera vårdcentraler med att de inte har tidsbestämd telefonrådgivning utan att man som patient kan ringa dem när som helst och lämna meddelande varefter patienten blir kontaktad.

Totalt har en tredjedel, 31 procent, av vårdcentralerna uppgett att de har tidsbeställd telefonrådgivning på mottagningen.

Tabell 5. Har astmasjuksköterskan/ sjuksköterskan tidsbestämd telefonrådgivning? Antal och procentuell fördelning.

	Total andel
Ja	31
Nej	69

Totalt antal svarande: 211 (99 procent av de som besvarat enkäten)

Regelbunden fortbildning astmasjuksköterska/sjuksköterska

Sjuksköterskorna på nio av tio, 87 procent, vårdcentraler med speciell sköterskemottagning för astmapatienter har regelbunden fortbildning inom diagnostik/ behandling av astma/allergik/KOL och spirometritolkning. Framför allt uppges utbildningar, fortbildningar och kontinuerlig information inom området astma/KOL som ges via läkemedelsbolagen.

Tabell 6. Har mottagningens astmasjuksköterska/sjuksköterska regelbunden fortbildning inom diagnostik/behandling av astma/allergik/KOL och spirometritolkning? Antal och procentuell fördelning.

	Total andel
Ja	87
Nej	13

Totalt antal svarande: 211 (99 procent av de som besvarat enkäten)

Verksamhetsansvariga läkare

Totalt sett har tre fjärdedelar, 74 procent, av vårdcentralerna med speciell sköterskemottagning för astmapatienter en verksamhetsansvarig läkare för mottagningen.

Tabell 7. Har vårdcentralen verksamhetsansvarig läkare för astma/KOL mottagningen? Antal och procentuell fördelning.

	Total andel
Ja	74
Nej	26

Totalt antal svarande: 210 (99 procent av de som besvarat enkäten)

Regelbunden fortbildning verksamhetsansvariga läkare

Verksamhetsansvariga läkare på speciell sköterskemottagning för astmapatienter uppges i de flesta fall gå på samma utbildningar och fortbildningar som mottagningens astma/KOL sjuksköterska. Åtta av tio verksamhetsansvariga läkare har regelbunden fortbildning inom diagnostik och behandling av astma/allergisk/KOL och spirometritolkning.

Tabell 8. Har mottagningens verksamhetsansvariga läkare regelbunden fortbildning inom diagnostik/behandling av astma/allergisk/KOL och spirometritolkning? Antal och procentuell fördelning.

	Total andel
Ja	82
Nej	18

Totalt antal svarande: 144 (68 procent av de som besvarat enkäten)

Följande frågor ställdes till samtliga vårdcentraler.

Strukturerade astmautredningar

I det närmaste genomför samtliga vårdcentraler, 98 procent, strukturerade astmautredningar.

Tabell 9. Genomförs det strukturerade astmautredningar på vårdcentralen? (Det vill säga enligt vårdprogram, PEF mätningar, spirometri, reversibilitetstest etcetera) Antal och procentuell fördelning.

	Total andel
Ja	98
Nej	2

Totalt antal svarande: 221 (98 procent av de som besvarat enkäten)

PEF-mätning

En fjärdedel, 24 procent, av vårdcentralerna ger alltid instruktioner i hur man själv som astma patient kan utföra PEF-mätning. Men det vanligaste är att instruktioner för att patienten själv skall kunna utföra PEF-kurvor ges i *vissa fall*, tre fjärdedelar, 74 procent, av vårdcentralerna ger denna instruktion i vissa fall.

Tabell 10. Får patienter med astma instruktion i PEF-mätning för att själv utföra PEF-kurvor? Antal och procentuell fördelning.

	Total andel
Ja, alltid	24
Ja, i vissa fall	74
Nej, aldrig	2

Totalt antal svarande: 220 (97 procent av de som besvarat enkäten)

Mätinstrument på vårdcentralen

I det närmaste samtliga vårdcentraler har upp gett att de har Spirometer, Nebulisator, Pulsoximeter och Oxygen på mottagningen. NO-mätare har dock en av tio, 10 procent, vårdcentraler.

Tabell 11. Har ni följande på er vårdcentralen? Antal och procentuell fördelning

a) Spirometer	Total andel
Ja	99
Nej	1

Totalt antal svarande: 223 (99 procent av de som besvarat enkäten)

b) Nebulisator	Total andel
Ja	97
Nej	3

Totalt antal svarande: 217 (96 procent av de som besvarat enkäten)

c) Pulsoximeter	Total andel
Ja	99
Nej	0

Totalt antal svarande: 222 (98 procent av de som besvarat enkäten)

d) Oxygen	Total andel
Ja	99
Nej	1

Totalt antal svarande: 223 (99 procent av de som besvarat enkäten)

e) NO-mätare	Total andel
Ja	10
Nej	90

Totalt antal svarande: 204 (90 procent av de som besvarat enkäten)

Patient utbildning

Det är totalt sett vanligare att patienter får utbildning om sin sjukdom och behandling individuellt snarare än i grupp och har mottagningen en astma/KOL sjuksköterska ges utbildningen av denne. 94 procent av vårdcentralerna uppger att de ger patienterna utbildning om deras sjukdom och om behandlingen. I vissa fall har vårdcentraler kommenterat sitt svar med att de ger information om sjukdomen och behandlingen snarare än att kalla det för utbildning.

Tabell 12. Erhåller patienterna utbildning om sin sjukdom och dess behandling? Antal och procentuell fördelning.

	Total andel
Ja	94
Nej	6

Totalt antal svarande: 222 (98 procent av de som besvarat enkäten)

Utbildningen som ges är oftast individuell till patienten. 97 procent av vårdcentralerna uppger att patienterna får individuell utbildning av astma/KOL sjuksköterska om sjukdomen och dess behandling. En av tio, 9 procent, av vårdcentralerna ger utbildning i grupp.

Tabell 13. Ges patientutbildning av astma/KOL sjuksköterska...? Antal och procentuell fördelning

a) ... i grupp	Total andel
Ja	9
Nej	91

Totalt antal svarande: 158 (70 procent av de som besvarat enkäten)

b) ... individuell	Total andel
Ja	97
Nej	3

Totalt antal svarande: 210 (93 procent av de som besvarat enkäten)

Om patientutbildningen ges av annan person än astma/KOL sjuksköterska så som till exempel distriktssköterska så ges det också vanligast individuellt till patienten. En femtedel, 17 procent, av vårdcentralerna, uppger att deras patienter får utbildning av annan person än astma/KOL sjuksköterska.

Tabell 14. Ges patientutbildning av annan person, ex. distriktssköterskan, ...? Antal och procentuell fördelning.

a) ...i grupp	Total andel
Ja	5
Nej	95

Totalt antal svarande: 192 (85 procent av de som besvarat enkäten)

b) ...individuell	Total andel
Ja	17
Nej	83

Totalt antal svarande: 199 (88 procent av de som besvarat enkäten)

Behandlingsplan

Mellan sju och åtta vårdcentraler utav tio uppger att de ger patienterna individuella behandlingsplaner. Frågan om det ges individuella behandlingsplaner till astmapatienter hade svarsalternativen *ja* och *nej*, vilket gjorde att vissa vårdcentraler kommenterade frågan med att det ges ibland och då har de inte kryssat i svar.

Åtta av tio vårdcentraler ger individuella behandlingsplaner till astmapatienter som har svår eller medelsvår astma. Sju av tio vårdcentraler ger behandlingsplaner till astmapatienter som har lindrig eller intermittent astma.

Tabell 15. Ges astmapatienter individuell behandlingsplan? Antal och procentuell fördelning.

Ges individuell behandlingsplan till...

a) patienter med svår astma	Total andel
Ja	77
Nej	23

Totalt antal svarande: 193 (85 procent av de som besvarat enkäten)

Ges individuell behandlingsplan till...

b) patienter med medelsvår astma	Total andel
Ja	79
Nej	21

Totalt antal svarande: 198 (88 procent av de som besvarat enkäten)

Ges individuell behandlingsplan till...

c) patienter med lindrig astma	Total andel
Ja	73
Nej	27

Totalt antal svarande: 199 (88 procent av de som besvarat enkäten)

Ges individuell behandlingsplan till...

d) patienter med intermittent astma	Total andel
Ja	73
Nej	27

Totalt antal svarande: 199 (88 procent av de som besvarat enkäten)

Rökavvänjningsstöd

Endast två procent av vårdcentralerna uppger att de inte erbjuder rökavvänjningsstöd varken på den egna mottagningen eller genom annan mottaning. Det vanligast är att man erbjuder rökavvänjningsstöd som ges på den egna vårdcentralen, 85 procent av vårdcentralerna erbjuder det. En av tio vårdcentraler erbjuder rökavvänjningsstöd till patienter av läkare/sjukssköterska inom ramen för den vanliga besökstiden.

Tabell 16. Erbjuder vårdcentralen patienter rökavvänjningsstöd? Antal och procentuell fördelning.

	Total andel
Ja, på den egna vårdcentralen	85
Ja, på annan mottagning inom primärvården	3
Ja, av läkare/sjukssköterska inom ramen för vanlig besökstid	9
Ja, på annan mottagning	2
Nej	2

Totalt antal svarande: 223 (99 procent av de som besvarat enkäten)

Uppföljningar

Hälften, 51 procent, av vårdcentralerna kallar astmapatienter till regelbundna uppföljningsbesök 1 gång per år. I vissa fall har respondenten svarat att man försöker kalla till 1 gång per år men att man inte riktigt har uppnått det målet eller att de kallar astmapatienterna mindre än en gång per år. Regelbundenheten att kalla astmapatienter är även beroende på hur svår astma patienten har.

Över hälften, 54 procent, av vårdcentralerna kallar patienter med nydebuterad astma 2 till 4 månader efter nyinsatt behandling samt vid behov. Knappt hälften, 45 procent, uppger att kallelse görs enligt ordination av läkare. En av tio, 11 procent, vårdcentraler kallar inte patienterna för uppföljningsbesök utan uppmanar patienterna att höra av sig vid behov.

Tabell 17. Kallas astmapatienter till regelbundna uppföljningsbesök? Antal och procentuell fördelning.

	Total andel
Kallas 1 gång/år	51
Patient med nydebuterad astma kallas 2 – 4 månader efter nyinsatt behandling samt vid behov	54
Kallelse enligt läkares ordination	45
Kallas ej, uppmanas att höra av sig vid behov	11

Samverkan mellan yrkesgrupper

De flesta astma/KOL mottagningarna har samverkan med andra yrkesgrupper. Men en knapp tredjedel, 30 procent, av astma/KOL mottagningarna har ingen samverkan med andra yrkesgrupper så som sjukgymnast, arbetsterapeut, dietist eller kurator.

Sex av tio vårdcentraler har samverkan med sjukgymnaster, 64 procent, och/eller kuratorer eller motsvarande, 63 procent. Cirka en tredjedel av mottagningarna har samverkan med arbetsterapeuter, 35 procent, och dietister, 31 procent.

Tabell 18. Har astma/KOL mottagningen samverkan med andra yrkesgrupper? Antal och procentuell fördelning.

	Total andel
Ja, med sjukgymnast	64
Ja, med arbetsterapeut	35
Ja, med dietist	31
Ja, med kurator eller motsvarande	63
Nej	30

Kvalitetsregister

De vårdcentraler som uppger att de lämnar kontinuerligt uppgifter om behandling av astmapatienter till något kvalitetsregister uppger att de lämnar uppgifter till i första hand KOL-registret, andra register som nämns av några eller någon vårdcentral är RAVE, ALMA, ASAK, KUL-pat och Spiriva.

Det vanligaste är dock att man inte lämnar uppgifter om behandling av astmapatienter till varken ett lokalt eller något annat register. 86 procent av mottagningarna uppger att de inte lämnar kontinuerliga uppgifter om astmapatienter till något register.

Tabell 19. Lämnar ni kontinuerligt uppgifter om behandling av astmapatienter till något kvalitetsregister? Antal och procentuell fördelning.

	Total andel
Ja, till lokalt register	5
Ja, till annat register: vilket?	9
Nej	86

Totalt antal svarande: 222 (98 procent av de som besvarat enkäten)

Om man lämnar uppgifter till något kvalitetsregister så finns det i övervägande fall, 89 procent, färdiga mallar för vad som skall registreras.

Tabell 20. Finns i så fall en färdig mall för vad som ska registreras? Antal och procentuell fördelning.

	Total andel
Ja	89
Nej	11

Totalt antal svarande: 28 (87 procent av de som svarat att de lämnar uppgifter till något kvalitetsregister)

Totalt uppger två tredjedelar, 68 procent, av vårdcentralerna att de inte gör någon form av kvalitetsuppföljning för astma/KOLvården. En tredjedel, 32 procent, av vårdcentralerna gör dock kvalitetsuppföljningar för astma/KOLvården.

Tabell 21. Gör vårdcentralen någon form av kvalitetsuppföljning för astma/KOLvården?
Antal och procentuell fördelning.

	Total andel
Ja	32
Nej	68

Totalt antal svarande: 210 (93 procent av de som besvarat enkäten)

Policy

Totalt sett har åtta av tio vårdcentraler uppgett att de har en antagen policy att personalen inte skall använda parfym/doftande kroppsprodukter under arbetstid, lika många mottagningar har antagen policy att doftande rengöringsmedel inte skall användas på vårdcentral och att det inte skall finnas doftande eller andra allergiframkallande växter på vårdcentral. Några respondenter svarade att de inte har någon *antagen* policy men att det finns en allmän policy som ”alla känner till” att man till exempel inte skall använda parfymer på arbetstid.

Tabell 22. Har vårdcentralen antagen policy för ...? Antal och procentuell fördelning.

a) ... att personalen inte skall använda parfym/doftande kroppsprodukter under arbetstid?	Total andel
Ja	76
Nej	24

Totalt antal svarande: 216 (96 procent av de som besvarat enkäten)

b) ... att doftande rengöringsmedel inte skall användas på vårdcentral?	Total andel
Ja	79
Nej	21

Totalt antal svarande: 210 (93 procent av de som besvarat enkäten)

c) ... att det inte skall finnas doftande eller andra allergiframkallande växter på vårdcentral?	Total andel
Ja	83
Nej	17

Totalt antal svarande: 215 (95 procent av de som besvarat enkäten)

Information om Astma- och Allergiföreningen

Sju av tio, 72 procent, av vårdcentralerna informerar om Astma- och Allergiföreningar till sina astma och/eller allergipatienter.

Tabell 23. Informerar ni astma- och/eller allergipatienter om att det finns Astma- och Allergiföreningar? Antal och procentuell fördelning.

	Total andel
Ja	72
Nej	28

Totalt antal svarande: 215 (95 procent av de som besvarat enkäten)

Medlemsundersökning

Metod

Tillvägagångssätt

Medlemmar i Astma- och Allergiförbundet fick svara på frågor via en postalenkät. Enkäten utformades i samarbete med Utredningsinstitutet HANDU och Astma- och Allergiförbundets representant. Enkäten diskuterades och utvecklades med konsultation av leg sjuksköterska och ordförande i ASTA, Astma- och allergisjuksköterskeföreningen, Inger Kull och Dr Björn Tilling ledamot i Naaka, Nätverket för Astma- Allergi- och KOL-intresserade allmänläkare.

Datainsamlingen pågick under perioden april till och med juni år 2010.

Urval

Den parallella studie som var riktad till vårdcentraler var vägledande för urvalet av medlemmar i Astma- och Allergiförbundet. Urvalet av vårdcentraler utföll slumpmässigt till Västerbottens läns landsting, Dalarna, Landstinget i Jönköpings län, Region Skåne och Västra Götaland. Medlemsundersökningen omfattar därför ett slumpmässigt urval inom respektive län. Totalt har 150 medlemmar ur respektive län dragits.

Svarsfrekvens

Totalt inkom relevanta svar från 252 personer, vilket ger en total svarsfrekvens om 49 procent. En tredjedel, 32 procent, av medlemmarna som fick enkäten har meddelat att de inte har astma. Dessa har utgått från grundurvalet.

Astma- och Allergiförbundet registrerar inte medlemmars diagnoser, om man är anhörig eller stödjande medlem varför det i enkäten fanns möjlighet för respondenten att markera om man själv inte har astma. Bortfallet kan därför tänkas bestå av så väl medlemmar som har astma som medlemmar som inte tillhör målgruppen.

Svarsfrekvens uppdelad per län och totalt

Medlemmar	Antal
Totalt antal i urvalet:	746
Skickat in enkät med upplysningen om att de inte har astma	237
Summa avgår från urvalet:	237
Summa relevant urval (N):	509
Inkomna enkätsvar efter fältarbetstiden	4
Vill inte delta/insänder tom enkät	6
Okänd bortfallsorsak	247
Antal inkomna, besvarade enkäter (n)	252
Svarsfrekvens (n/N):	49 %

Svarsfrekvens medlemmar, uppdelad per län

Urval medlemmar, län	Svarsfrekvens (n/N)	Antal svar (n)	Antal relevanta i urval (N)	Antal i grundurval	Antal svarande ej astma
Dalarna	54 %	52	97	150	53
Jönköping	39 %	44	112	150	38
Region Skåne	47 %	45	96	149	53
Västra Götaland	56 %	50	89	147	58
Västerbotten	53 %	61	115	150	35

Resultat Astma- och Allergiförbundets medlemmar

Resultaten bygger på svar från totalt 252 medlemmars som har astma i Astma- och Allergiförbundet.

Bakgrund

Kön

Tre fjärdedelar, 74 procent, av respondenterna i undersökningen som har besvarat frågorna i studien är kvinnor, således en fjärdedel män, 26 procent, vilket även speglar Astma- och Allergiförbundets struktur på medlemskåren.

Tabell 24. Kön, antal och procentuell fördelning.

Kön	Total andel
Kvinna	74
Man	26

Totalt antal svarande: 251 (100 procent av de som besvarat enkäten)

Ålder

Respondenterna som har besvarat enkäten har en medelålder om 49 år.

Sysselsättning

Över hälften, 56 procent, av medlemmarna har ett förvärvsarbete på hel- alternativt deltid. En femtedel, 20 procent, har sjuk- eller aktivitetsersättning på hel- eller deltid. Drygt en av tio, 15 procent, av de svarande är ålderspensionärer. Totalt sett är en av tio, 10 procent, studerande eller praktiserande medan 6 procent har uppgett att de är arbetssökande.

Tabell 25. Sysselsättning, antal och procentuell fördelning

Sysselsättning	Total andel
Förvärvsarbetar heltid/deltid	56
Sjukersättning/Aktivitetsersättning heltid/deltid	20
Arbetssökande	6
Studerande/praktiserande	10
Ålderspension	15
Annan än ovanstående	4

Totalt antal svarande: 251 (100 procent av de som besvarat enkäten)

Medlemmarnas astma

Astman

Cirka hälften, 45 procent, av de som svarat på enkäten bedömer sin astma vara svår eller medelsvår. Tre av tio, 30 procent, har en lindrig astma medan en fjärdedel, 25 procent, uppger att de har intermittent astma.

Tabell 26. Hur upplever du din astma? Antal och procentuell fördelning

Har du...	Total andel
...svår astma	6
...medelsvår astma	39
...lindrig astma	30
...intermittent astma (förekommer då och då)	25

Totalt antal svarande: 250 (99 procent av de som besvarat enkäten)

Diagnos

Näst intill samtliga medverkande i studien, 95 procent, har fått diagnosen astma.

Tabell 27. Har du fått diagnos astma? Antal och procentuell fördelning.

Har du	Total andel
Ja	95
Nej	5

Totalt antal svarande: 248 (98 procent av de som besvarat enkäten)

Diagnostisering

I enkäten tillfrågades respondenten om de har testats med Spirometer, Nebulisator, Pulsoximeter och/eller NO-mätare. Det kan konstateras att sju av tio medlemmar har testats med Spirometer och de allra flesta känner till vad en Spirometer är för något, endast en av tio uppger att de inte vet vad det är för något. Ser vi till Nebulisator, Pulsoximeter och NO-mätare så uppger hälften eller drygt hälften att de inte vet vad det efterfrågade är för något, cirka en av tio har testats med någon eller några av de uppräknade mätinstrumenten.

Spirometer

Sju av tio, 71 procent, har testats med Spirometer. Enbart en mindre andel, 13 procent, vet inte vad en spirometer är.

Tabell 28. Har du testats med någon av följande på vårdcentralen? Antal och procentuell fördelning

a) Testats med...

Spirometer	Total andel
Ja	71
Nej	16
Vet inte vad det är	13

Totalt antal svarande: 250 (99 procent av de som besvarat enkäten)

Nebulisator

Drygt en av tio, 15 procent, har testats med Nebulisator. Hälften, 52 procent, vet inte vad Nebulisator är för något.

b) Testats med...

Nebulisator	Total andel
Ja	15
Nej	33
Vet inte vad det är	52

Totalt antal svarande: 232 (92 procent av de som besvarat enkäten)

Pulsoximeter

En av tio, 11 procent, har testats med Pulsoximeter. Över hälften, 54 procent, vet inte vad Pulsoximeter är för något.

c) Testats med...

Pulsoximeter	Total andel
Ja	11
Nej	35
Vet inte vad det är	54

Totalt antal svarande: 234 (93 procent av de som besvarat enkäten)

NO-mätare

Drygt en av tio, 13 procent, har testats med NO-mätare. Hälften, 52 procent, vet inte vad en NO-mätare är för något.

d) Testats med...

NO-mätare	Total andel
Ja	13
Nej	35
Vet inte vad det är	52

Totalt antal svarande: 232 (92 procent av de som besvarat enkäten)

Vårdcentralen

Sköterskemottagning för astmapatienter

Drygt två femtedelar, 43 procent, uppger att de har en speciell sköterskemottagning för astmapatienter på den vårdcentral som de besöker, det vill säga astma/KOL-mottagning. En fjärdedel, 26 procent, har inte en sådan speciell mottagning på den vårdcentral de går hos. En tredjedel, 31 procent, uppger att de inte känner till om det finns eller inte.

Tabell 29. Finns speciell sköterskemottagning för astmapatienter på vårdcentralen som du går hos (astma/KOL-mottagning)? Antal och procentuell fördelning

	Total andel
Ja	43
Nej	26
Vet inte	31

Totalt antal svarande: 249 (99 procent av de som besvarat enkäten)

Tidsbeställd mottagning

En tredjedel, 31 procent, har en astma/KOL sjuksköterska med egen tidsbeställd mottagning på vårdcentralen där de går. Nästan hälften, 45 procent, vet inte om det finns medan en fjärdedel, 24 procent, uppger att de inte finns tidsbeställd mottagning hos astma-KOL sjuksköterskan.

Tabell 30. Finns det en astma/KOL sjuksköterska med egen tidsbeställd mottagning på vårdcentralen som du går hos? Antal och procentuell fördelning

	Total andel
Ja	31
Nej	24
Vet inte	45

Totalt antal svarande: 248 (98 procent av de som besvarat enkäten)

Tidsbestämd telefonrådgivning

Två tredjedelar, 65 procent, känner inte till om det finns en astma/KOL sjuksköterska på vårdcentralen som har tidsbestämd telefonrådgivning. En fjärdedel, 23 procent, uppger att sköterskan på vårdcentralen inte har det. En av tio, 12 procent, vet att det finns en astma/KOL sjuksköterska på deras vårdcentral som har tidsbestämd telefonrådgivning.

Tabell 31. Finns det en astma/KOL sjuksköterska med tidsbestämd telefonrådgivning på vårdcentralen som du går hos? Antal och procentuell fördelning

	Total andel
Ja	12
Nej	23
Vet inte	65

Totalt antal svarande: 247 (98 procent av de som besvarat enkäten)

Allergikonsulenter

En tredjedel, 31 procent, uppger att det finns allergikonsulter i deras region. Drygt två femtedelar, 42 procent, vet inte om det finns just allergikonsulter i deras region.

En dryg fjärdedel, 27 procent, vet inte vad en allergikonsult är för något.

Tabell 32. Känner du till om det finns allergikonsulenter i din region? Antal och procentuell fördelning

	Total andel
Ja	31
Nej	42
Vet inte vad det är	27

Totalt antal svarande: 249 (99 procent av de som besvarat enkäten)

Totalt sett av de som känner till vad en allergikonsult är för något uppger en femtedel, 22 procent, att de har varit i kontakt med en allergikonsult.

Av dem som har behov av att få kontakt med en allergikonsult uppger 45 procent att de har det eller har varit i kontakt med en medan över hälften, 55 procent, uppger att de inte har kontakt med allergikonsulenter men att de skulle var i behov av det.

Tabell 33. Har du varit i kontakt med en allergikonsult? Antal och procentuell fördelning

	Total andel
Ja	22
Nej, men skulle vara i behov av det	32
Nej, är inte i behov av allergikonsult	46

Totalt antal svarande: 183 (99 procent av de som besvarat enkäten)

Patientutbildning

Totalt sett uppger över hälften, 56 procent, av astmapatienterna/medlemmarna att de varken fått patientutbildning i grupp eller individuellt om sin sjukdom och behandling.

Patientutbildning i grupp

En knapp femtedel, 17 procent, har fått patientutbildning i grupp om sin sjukdom och om behandlingen. Av dessa grupper var 12 procent av utbildningarna ledda av en utbildad astma/KOL sjuksköterska. Åtta av tio, 82 procent, har så ledes inte fått utbildning i grupp.

Tabell 34. Har du fått patientutbildning om din sjukdom och behandling? Antal och procentuell fördelning

a) ...i grupp	Total andel
Ja, av utbildad astma/KOL sjuksköterska	12
Ja, av distriktssköterskan eller annan vårdpersonal	5
Nej	82
Vet inte	2

Totalt antal svarande: 245 (97 procent av de som besvarat enkäten)

Patientutbildning individuellt

Cirka hälften, 47 procent, har fått patientutbildning individuellt om sin sjukdom och om behandling. En tredjedel, 31 procent, av dessa fick det av en utbildad astma/KOL sjuksköterska. Hälften, 50 procent, har således inte fått individuellt utbildning.

b) ...individuellt	Total andel
Ja, av utbildad astma/KOL sjuksköterska	31
Ja, av distriktssköterskan eller annan vårdpersonal	16
Nej	50
Vet inte	3

Totalt antal svarande: 247 (98 procent av de som besvarat enkäten)

Rökning

Endast 5 procent av samtliga medlemmar i undersökningen uppger att de är rökare. Hälften av dem har erbjudits någon form av rökavvänjningsstöd medan den andra hälften uppger att de inte har erbjudits någon avvänjningsstöd.

Tabell 35. Är du rökare? Antal och procentuell fördelning

	Total andel
Ja	5
Nej	95

Totalt antal svarande: 248 (98 procent av de som besvarat enkäten)

Tabell 36. Har du erbjudits rökavvänjningsstöd? Antal och procentuell fördelning

	Total andel
Ja, på den egna vårdcentralen	25
Ja, på annan mottagning inom primärvården	1
Ja, av läkare/sjuksköterska inom ramen för vanlig besökstid	19
Ja, på annan mottagning	0
Nej	50

Totalt antal svarande: 12 (75 procent av de som svarat att de är rökare)

Kommunikation och uppföljning

Diskussion om behandlingsmetoder

Över hälften, 56 procent, har en dialog med sin läkare eller sjuksköterska om olika val av behandlingar för deras astma.

En dryg fjärdedel, 27 procent, uppger att de inte har diskussion och dialog med sin läkare eller sjuksköterska om olika behandlingar för deras astma även om de skulle vilja att de hade det.

En fjärdedel, 17 procent, har uppfattningen att de inte vill direkt diskutera olika behandlingsmetoder med läkaren eller sjuksköterskan då de anser att de vet vad som är bäst för dem behandlingsmässigt.

Tabell 37. Diskuterar du med din läkare eller sjuksköterska olika val av behandling för din astma? Antal och procentuell fördelning

	Total andel
Ja	56
Nej, men skulle vilja göra det	27
Nej vill inte, min läkare/sjuksköterska vet vad som är bäst för mig	17

Totalt antal svarande: 245 (97 procent av de som besvarat enkäten)

Uppföljning av behandling

Sju av tio, 69 procent, uppger att de träffar sin läkare för utvärdering om hur väl deras behandling fungerar mer sällan än 1 gång per år. Drygt en fjärdedel, 26 procent, kommer till läkaren 1 till 2 gånger per år för utvärdering. En liten andel, 5 procent, träffar sin läkare för utvärdering av behandlingen tre eller fler gånger per år.

Det är främst de med lindrig eller intermittent astma som har utvärdering av behandlingen mer sällan än 1 gång per år. Medan de med svår eller medelsvår astma träffar läkaren för utvärdering minst 1 gång per år eller mer frekvent.

Tabell 38 Hur ofta träffar du din läkare för utvärdering av hur väl behandlingen fungerar? Antal och procentuell fördelning

	Total andel
Mer sällan än 1 gång per år	69
1 - 2 gånger per år	26
3 - 4 gånger per år	3
5 gånger eller oftare per år	2

Totalt antal svarande: 97 (100 procent av de som besvarat enkäten)

PEF-mätning

Tre fjärdedelar, 76 procent, har fått instruktioner om hur PEF-mätning skall utföras. En fjärdedel, 24 procent, har inte fått instruktioner.

Tabell 39. Har du fått instruktion i hur PEF-mätning skall utföras? Antal och procentuell fördelning

	Total andel
Ja	76
Nej	24

Totalt antal svarande: 247 (98 procent av de som besvarat enkäten)

Individuell behandlingsplan

Om man erhåller en individuell behandlingsplan så är den oftast muntlig. Närmare hälften, 46 procent, har fått en muntlig och/eller skriftlig individuell behandlingsplan, av dessa har 8 procent fått en skriftlig plan. Över hälften, 56 procent, uppger att de inte alls har fått någon individuell handlingsplan.

Det är främst de som uppger att de har svår eller medelsvår astma som erhållit en individuell behandlingsplan, skriftlig och/eller muntligt. Samtidigt visar det sig att av dem som uppger att de inte har fått någon individuell behandlingsplan, varken skriftligt eller muntligt, är 38 procent med svår eller medelsvår astma. 64 procent av dem med lindrig eller intermitterent astma har inte fått någon individuell behandlingsplan.

Tabell 40. Har du fått en individuell behandlingsplan? Antal och procentuell fördelning

	Total andel
Ja, skriftligt	8
Nej, muntligt	38
Nej	56

Totalt antal svarande: 249 (99 procent av de som besvarat enkäten)

Symtomdagbok

Ytterst få för en egen symtomdagbok. Enbart 5 procent uppger att de för sådan dagbok.

Tabell 41. För du symtomdagbok? Antal och procentuell fördelning

	Total andel
Ja	5
Nej	95

Totalt antal svarande: 247 (98 procent av de som besvarat enkäten)

Sjukvården

Uppsökt akutvård

Under de senaste 12 månaderna har en fjärdedel, 18 procent, uppsökt akutvård för sin astma.

Tabell 42. Har du under de senaste 12 månaderna sökt akutvård för din astma? Antal och procentuell fördelning

	Total andel
Ja	18
Nej	82

Totalt antal svarande: 251 (100 procent av de som besvarat enkäten)

Inlagd på sjukhus för astma

Totalt sett har 2 procent varit inlagda på sjukhus under de senaste 12 månaderna på grund av deras astma.

Tabell 43. Har du varit inlagd på sjukhus under de senaste 12 månaderna på grund av astma? Antal och procentuell fördelning

	Total andel
Ja	2
Nej	99

Totalt antal svarande: 251 (100 procent av de som besvarat enkäten)

Nöjdhet med vården

Över hälften, 58 procent, är ganska eller till och med mycket missnöjd med sjukvården när det gäller behandlingen som de får idag för sin astma. Tre av tio, 28 procent, upplever sig varken vara nöjda eller missnöja. Drygt en av tio, 15 procent, uttrycker att de är ganska eller mycket nöjda med den vår/behandling som de får idag för sin astma.

Tabell 44. Hur nöjd eller missnöjd är du med sjukvården när det gäller din astma, inom följande område nedan? Antal och procentuell fördelning

a) Den vård/behandling som du får idag för din astma	Total andel
Mycket nöjd	4
Ganska nöjd	11
Varken nöjd eller missnöjd	28
Ganska missnöjd	30
Mycket missnöjd	28

Totalt antal svarande: 242 (96 procent av de som besvarat enkäten)

Nöjdhet med bemötande

Två tredjedelar, 66 procent, känner sig ganska eller till och med mycket missnöjda med det bemötande som de upplever att de får inom vården. En fjärdedel, 23 procent, är varken nöjda eller missnöjda. En av tio, 11 procent, uttrycker att de är ganska eller mycket nöjda med det bemötande som de får inom sjukvården.

Tabell 45. Hur nöjd eller missnöjd är du med sjukvården när det gäller din astma, inom följande område nedan? Antal och procentuell fördelning

b) Bemötande	Total andel
Mycket nöjd	1
Ganska nöjd	10
Varken nöjd eller missnöjd	23
Ganska missnöjd	29
Mycket missnöjd	37

Totalt antal svarande: 241 (96 procent av de som besvarat enkäten)

Tillgänglighet

Sex av tio, 60 procent, är ganska eller mycket missnöjda med tillgängligheten till vården, det vill säga möjligheten att få kontakt med vården och att få vård.

Tabell 46. Hur nöjd eller missnöjd är du med sjukvården när det gäller din astma, inom följande område nedan? Antal och procentuell fördelning

c) Tillgänglighet	Total andel
Mycket nöjd	4
Ganska nöjd	9
Varken nöjd eller missnöjd	27
Ganska missnöjd	34
Mycket missnöjd	26

Totalt antal svarande: 241 (96 procent av de som besvarat enkäten)

Erhållet vård

Totalt har en fjärdedel, 26 procent, inte varit i behov av någon vård under det senaste året. Ser vi till dem som har varit i behov av vård upplever över hälften, 56 procent, att de har fått den vård och behandling som de har varit i behov av de senaste 12 månaderna i ganska eller i till och med mycket hög utsträckning.

En dryg fjärdedel, 27 procent, som varit i behov av vård uppfattar att det varken har fått vård och behandling i varken hög eller låg utsträckning.

En femtedel, 20 procent, uppger att de fått vård och behandling i ganska eller i mycket låg utsträckning alternativt inte alls.

Tabell 47. I vilken utsträckning anser du att du har fått den vård och behandling som du varit i behov av under de senaste 12 månaderna? Antal och procentuell fördelning

	Total andel
Mycket hög utsträckning	15
Ganska hög utsträckning	27
Varken hög eller låg	20
Ganska låg utsträckning	7
Mycket låg utsträckning/inte alls	5
Jag har inte varit i behov av någon vård under det senaste året	26

Totalt antal svarande: 246 (98 procent av de som besvarat enkäten)

Kunskapsnivån inom vården

Generellt upplevs kunskapsnivån inom vården om astma vara ganska eller till och med mycket bra. Över hälften, 58 procent, av medlemmarna upplever kunskapsnivån som bra. En femtedel, 18 procent, upplever kunskapsnivån som varken bra eller dålig och ytterligare en femtedel, 18 procent, uppfattar kunskapsnivån inom vården om astma som direkt dålig.

Tabell 48. Hur upplever du generellt att kunskapsnivån om astma är inom vården? Antal och procentuell fördelning

	Total andel
Mycket bra	17
Ganska bra	41
Varken bra eller dålig	18
Ganska dålig	13
Mycket dålig	5
Vet inte	6

Totalt antal svarande: 245 (97 procent av de som besvarat enkäten)

Astmans påverkan på det dagliga livet

Totalt sett påverkas över hälften, 55 procent, direkt i vardagen av sin astma, dagligen eller någon gång i veckan.

Tabell 49. Hur ofta känner du att din astma direkt påverkar din vardag? Antal och procentuell fördelning

	Total andel
Dagligen	29
Någon gång per vecka	26
Några gånger per månad	18
Några gånger per år	24
Aldrig	2

Totalt antal svarande: 244 (97 procent av de som besvarat enkäten)

Totalt sett är astman ofta eller till och med alltid ett hinder för tre av tio medlemmar, 28 procent, att utföra någon form av träning eller motion. För en femtedel är astman ofta eller alltid ett hinder vid utövande av fritidsintressen, 22 procent, när man skall gå på till exempel teater, bio, museum, konserter, 21 procent, när man vill gå på restaurang eller café, 19 procent, eller när man blir bjuden på fest, 18 procent.

Drygt en av tioupplever att det ofta eller alltid är ett hinder med astman när man skall träffa vänner och bekanta, 14 procent, och lika hög andel upplever att astman är ofta eller alltid ett hinder när man skall delta vid kurser, studiecirklar, föreläsningar och liknande, 12 procent.

När respondenten får möjlighet att ange "andra" tillfällen då de upplever att deras astma är ett hinder för dem har främst svårigheter med att vistas i offentliga rum/lokaler och att använda allmänna kommunikationer så som buss, tåg, flyg etcetera angetts.

Tabell 50. Är din astma ett hinder för dig vid följande aktiviteter? Antal och procentuell fördelning

Är astman ett hinder för dig ...

a) Träna, motionera	Total andel
Alltid	9
Ofta	19
Ibland	45
Sällan	20
Aldrig	8

Totalt antal svarande: 244 (97 procent av de som besvarat enkäten)

Är astman ett hinder för dig ...

b) Utöva fritidsintressen	Total andel
Alltid	4
Ofta	18
Ibland	36
Sällan	27
Aldrig	15

Totalt antal svarande: 242 (96 procent av de som besvarat enkäten)

Är astman ett hinder för dig ...

c) Gå på teater, bio, museum, konserter osv	Total andel
Alltid	8
Ofta	13
Ibland	27
Sällan	22
Aldrig	30

Totalt antal svarande: 241 (96 procent av de som besvarat enkäten)

Är astman ett hinder för dig ...

d) Träffa vänner	Total andel
Alltid	3
Ofta	11
Ibland	31
Sällan	26
Aldrig	29

Totalt antal svarande: 245 (97 procent av de som besvarat enkäten)

Är astman ett hinder för dig ...

e) Delta vid kurser, studie-cirklar, föreläsningar osv	Total andel
Alltid	5
Ofta	7
Ibland	25
Sällan	25
Aldrig	37

Totalt antal svarande: 243 (96 procent av de som besvarat enkäten)

Är astman ett hinder för dig ...

f) Restaurang- eller cafébesök	Total andel
Alltid	8
Ofta	11
Ibland	24
Sällan	28
Aldrig	29

Totalt antal svarande: 241 (96 procent av de som besvarat enkäten)

Är astman ett hinder för dig ...

g) Gå på fest	Total andel
Alltid	9
Ofta	9
Ibland	29
Sällan	26
Aldrig	27

Totalt antal svarande: 244 (97 procent av de som besvarat enkäten)

Symptom på grund av astma

Drygt en av tio, 14 procent, har anfall eller tillfällen av andnöd varje dag eller någon gång i veckan. Ytterligare 16 procent får det någon eller några gånger i månaden.

Tabell 51. Har du på grund av din astma haft något av följande under de senaste 12 månaderna? Antal och procentuell fördelning

Har du haft följande under de senaste 12 månaderna?

a) Anfall eller tillfällen av andnöd	Total andel
Varje dag / nästan varje dag	3
Någon gång i veckan	11
Någon/ några gånger i månaden	16
Några gånger/ någon enstaka gång under de senaste 12 månaderna	34
Ingen gång under det senaste 12 månaderna	36

Totalt antal svarande: 245 (97 procent av de som besvarat enkäten)

Drygt en femtedel har återkommande pip i bröst eller väsande andningsljud varje dag eller någon gång i veckan. Ytterligare en femtedel, 19 procent, upplever det någon eller några gånger per månad.

Har du haft följande under de senaste 12 månaderna?

b) Återkommande pip i bröst eller väsande andningsljud	Total andel
Varje dag / nästan varje dag	9
Någon gång i veckan	14
Någon/ några gånger i månaden	19
Några gånger/ någon enstaka gång under de senaste 12 månaderna	42
Ingen gång under det senaste 12 månaderna	15

Totalt antal svarande: 247 (98 procent av de som besvarat enkäten)

Drygt en av tio, 15 procent, vaknar på natten av hosta, pip eller väsande ljud i bröstet eller andfåddhet varje dag eller någon gång i veckan. Ytterligare en femtedel, 17 procent, upplever det någon eller några gånger i månaden.

Har du haft följande under de senaste 12 månaderna?

c) Vaknar på natten av hosta, pip eller väsande ljud i bröstet eller andfåddhet	Total andel
Varje dag / nästan varje dag	4
Någon gång i veckan	11
Någon/ några gånger i månaden	17
Några gånger/ någon enstaka gång under de senaste 12 månaderna	41
Ingen gång under det senaste 12 månaderna	27

Totalt antal svarande: 247 (98 procent av de som besvarat enkäten)

En tredjedel, 31 procent, får hosta eller pip i luftvägarna varje dag eller någon gång i veckan vid fysisk ansträngning. Ytterligare en dryg fjärdedel, 27 procent, upplever det någon eller några gånger i månaden.

Har du haft följande under de senaste 12 månaderna?

d) Hosta eller pip i luftvägarna vid fysisk ansträngning	Total andel
Varje dag / nästan varje dag	10
Någon gång i veckan	21
Någon/ några gånger i månaden	27
Några gånger/ någon enstaka gång under de senaste 12 månaderna	33
Ingen gång under det senaste 12 månaderna	9

Totalt antal svarande: 247 (98 procent av de som besvarat enkäten)

Drygt en av tio, 14 procent, känner sig ängsliga, är oroliga eller känner ångest varje dag eller någon gång i veckan. Ytterligare en av tio, 13 procent, upplever det någon eller några gånger i månaden.

Har du haft följande under de senaste 12 månaderna?

e) känt ängslan, oro eller ångest	Total andel
Varje dag / nästan varje dag	5
Någon gång i veckan	9
Någon/ några gånger i månaden	13
Några gånger/ någon enstaka gång under de senaste 12 månaderna	27
Ingen gång under det senaste 12 månaderna	46

Totalt antal svarande: 244 (97 procent av de som besvarat enkäten)

Sex av tio, 59 procent, upplever andra symptom än det som efterfrågats i enkäten på grund av sin astma varje dag eller någon gång i veckan. Som exempel nämns bland annat andfåddhet, heshet, hosta, nedsatt andningsförmåga och trötthet.

Skattat levnadsförhållande

Respondenterna angav på en tio gradig skala var på skalan de upplever att de befinner sig där noll (0) betyder "sämsta tänkbara levnadsförhållanden" och tio (10) "bästa tänkbara levnadsförhållanden". I genomsnitt skattar medlemmarna sitt levnadsförhållande till 6,9 på den tiogradiga skalan.

Det är främst de medlemmar som uppgett att de har svår eller medelsvår astma som skattar sitt levnadsförhållande lägre på skalan, de har uppgett ett medelvärde om 5,9. De medlemmar som uppgett att de har lindrig eller intermittent astma har skattat sitt levnadsförhållande till 7,8.

Tabell 52. Var på skalan befinner du dig för närvarande?

	Medelvärde
Medelvärde på skattad upplevt levnadsförhållande	6,9
Minsta värde	0
Högsta värde	10